

To hustruer. Maria Pasek (til venstre) og Alexandra Quisling fotografert på balkongen i Erling Skjalgssons gate 26. Bildet er tatt av Vidkun Quisling sommeren 1924.

FOTO: NASJONALBIBLIOTEKET, OSLO

Vidkun og Alexandra

bok

ALEXANDRA VORONINE
Quislings unge hustru
Gyldendal

▼ En tenåringsom som Vidkun Quisling bedro og sviktet på det nedrigste, trer frem fra skyggene

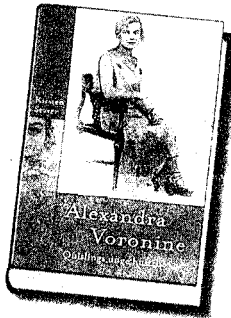
Legedatteren Alexandra Voronine var 16 år da hun traff den høye, blonde nansenmedarbeideren Vidkun Quisling i sin hungersrammede hjemby Kharkov i 1922. Hun var sekretær på ett av kontorene for nødhjelpen, hun ble betatt av den norske offiseren, de ble forlovet og giftet seg 21. august samme år. Da var hun fylt 17, han var 35.

Året etter hadde han tvunget henne til å ta abort, meddelt henne at han hadde funnet en ny kvinne, Maria Pasek eller Paseshnikova, og ville skilles. I sin «ridderlighet» forsøkte han å fremstille det slik at det var Alexandra som ønsket skilsmisse, og ble rasende da hun ikke spilte med i en samtale hos en norsk diplomat i Paris. Diplomaten truet ham med anklage for bigami, noe som ville ha stoppet en lovende officerskarriere (og kanskje stoppet mye annet, for den del).

Opptegnelser

Dette fremgår av Kirsten Seavers redigerte og kommenterte utgave av Alexandra Voronines opptegnelser fra disse dramatiske år i hennes liv. Voronine døde i California høsten 1993, 88 år gammel. 13 år tidligere var rivalinnen Maria gått ut av tiden etter 35 år i isolasjon i Erling Skjalgssons gate i Oslo.

I en diskusjon her i avisen i årene 1992-1993 gjorde Kirsten Seaver det klart at hun mener Alexandra Voronine har fått dårlig behandling fordi Vidkun og Maria

Quisling er de opprinnelige kilder til de versjoner som foreligger om hennes «lettferdighet», som det het den gang. Det er vanskelig å avvise hennes argumenter, men også vanskelig å avvise historikeren og Quislingbiografen Hans Fredrik Dahls påstand om at trekantforholdet Maria-Alexandra-Vidkun var over all måte komplisert.

Av Seavers bok fremgår det at Quisling opptrådte så til de grader kynisk og følelseskaldt at det blir tungt å godta de vandelsattester han fikk under prosessen i 1945 som et moralsk individ. Nå hender det at menn, politikere ikke minst, gjør mye underlig med kvinner. Det er ikke dødsstraff for slikt, ikke alle kommer for riksrett heller, men det hender at slik adferd forteller nokså mye om et menneskes karakter.

Han fortalte sin 18-årige kone at det var slutt, og at han ville parkere henne på et pensjonat i Paris hvor hun nok skulle få litt penger, «slik at alt ville gå bra». Så reiste han for å hente Maria

ut av det samme Kharkov, ved hjelp av et falsk nansenpass hvor hun står oppført som «Mary Quisling». Dette dokumentet ble funnet av Arve Juritzen. Derimot har ingen funnet noen vielseattest for det angivelige ekteskapet mellom Maria og Vidkun, selv om de feiret «bryllupsdag» 10. september hvert år.

Gjetet av Maria

Quisling var oppsatt på at Alexandra ikke skulle dyrke sine kunstneriske evner - hun både danset og sang - ifølge Seaver fordi det kunne skape oppmerksomhet omkring henne og hennes ekteskap med ham, den prektige offiser og prestesønn. Han satte Maria til å gjete sin fem år yngre, utdannede forgjenger, og det er til å forstå at Alexandra gjorde to forsøk på å ta sitt

«I sin «ridderlighet» forsøkte han å fremstille det slik at det var Alexandra som ønsket skilsmisse, og ble rasende da hun ikke spilte med i en samtale hos en norsk diplomat i Paris»

eget liv. Da hadde Quisling sleskt og systematisk forsøkt å fremstille det slik at de to kvinnene var gode venninner, og de tre bodde idyllisk nok i samme leilighet på Frogner. I 1924, før hun var fylt 20, fant Alexandra ut at dette ikke gikk. Hun forlot Kristiania og bosatte seg hos en tante i Nice. Derfra dro hun til Shanghai, hvor en ortodoks prest i 1931 annullerte hennes ekteskap. Hun giftet seg så med en lege som døde etter kort tid, og siden med den russiske arkitekten W. George Yourieff. De bosatte seg som flyktninger i California etter kommunistenes maktovertagelse i Kina i 1949, og der bodde hun til sin død.

Frem til 1929-30 korresponderte hun med Quisling, og betraktet ham fremdeles, med russisk lydighet, som sin lovformelige ektemann. Men etter 1924 traff hun ham aldri.

The Trust

En lite belyst side ved Maria er at hun arbeidet for en sovjetrussisk institusjon som gikk under navnet «The Trust», og som sannsynligvis var dirigert av det sovjetiske hemmelige politi, på den tiden GPU. Kirsten Seaver kan ikke dokumentere denne tilknytningen fullt ut, men man må gi henne rett i at det kunne være interessant å se de sovjetiske politarkivene. For i 1922 hadde Lenin allerede signalisert sin intense, ja, hatefulle misnøye med nansenhjelpen. Som den naive humanist han var, hjalp Nansen nemlig ikke de riktige menneskene. Og ett av de ubesvarte spørsmål er hvor lenge Maria Quisling følte tilknytning til «The Trust», hvor lojal hun eventuelt var, eller om dette bare var noe hun benyttet seg av for å oppnå tilitt og komme seg ut og inn av Sovjetunionen (hvor hun var på hyppige besøk sammen med Quisling helt til slutten av 1920-årene).

Kirsten Seaver har gjort et verdifullt og dyktig arbeid med denne boken. For det meste består den av Alexandra Voronines opptegnelser. Men Kirsten Seaver har sammenholdt det med arkivmateriale både i Oslo, spesielt Riksarkivet og Håndskriftsamlingen på Nasjonalbiblioteket, og med materialet på Hoover-instituttet i California, og har skrevet innsiktsfulle og kunnskapsrike kommentarer om et eiendommelig og tragisk livsløp.

PER EGIL HEGGE